

УДК 371.134+373.2:613.954

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Підлипняк І.Ю., к. пед. н.,
доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті розкрито актуальна проблема підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку. Подається теоретичний аналіз досліджень науковців щодо формування здоров'язбережувальної компетенції дітей та питання підготовки фахівців дошкільної освіти до означеної проблеми. На основі результатів наукових пошуків розкрито теоретичні аспекти підготовки майбутніх вихователів та визначено сутність феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку».

Ключові слова: підготовка, майбутній вихователь, компетенція, здоров'язбережувальна компетенція дітей дошкільного віку.

В статье раскрыта актуальная проблема подготовки будущих воспитателей к формированию здоровьесберегающей компетенции у детей дошкольного возраста. Подается теоретический анализ исследований ученых по формированию здоровьесберегающей компетенции детей и вопросы подготовки специалистов дошкольного образования к обозначенной проблеме. На основе результатов научных изысканий раскрыты теоретические аспекты подготовки будущих воспитателей и определена сущность феномена «подготовка будущих воспитателей к формированию здоровьесберегающей компетенции детей дошкольного возраста».

Ключевые слова: подготовка, будущий воспитатель, компетенция, здоровьесберегающая компетенция детей дошкольного возраста.

Pidlypnyak I.Yu. PREPARATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS FOR PRESCHOOL HEALTHKEEPING COMPETENCE FORMATION

One of the most important tasks of modern society and, above all, educational systems is to preserve the health of the younger generation, as in recent years there has been a sharp deterioration in the health of children. Consequently, the preschool children health keeping competence formation is a guarantee of a healthy lifestyle. Health keeping competence includes a certain amount of knowledge about health and factors of its preservation, formed value attitude to health, a complex of health-saving life skills and the ability to use them in relevant life situations. In order to provide an opportunity to consolidate the life skills that contribute to physical, social, mental and spiritual health is possible by involving children in various types of active activities in a purpose fully created health keeping environment.

The purpose of the article is to analyze the problem of preparing future preschool teachers to preschool children health keeping competence formation.

A key figure in preschool children health keeping competence formation is undoubtedly the educator, whose level of professional and personal training should ensure the effectiveness of educational transformations. There is the necessity to improve and enrich the content of the training of preschool education specialists, taking into account new realities of the present, taking into account the process of studying the child, its development, creation of special conditions for the formation of conscious desire of the child to a healthy lifestyle, the availability of a set of knowledge about health and factors in its preservation, the formation of health-saving life skills.

Key words: training, future educator, competence, health keeping competence of preschool children.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань сучасного суспільства і насамперед системи освіти є збереження здоров'я підростаючого покоління, оскільки в останні роки спостерігається різке погіршення стану здоров'я дітей. Сказане вище висуває на перший план проблему включення здоров'я у число життєвих цінностей дошкільників, формування у них здоров'язбережувальної компетенції як передумови й запоруки здорового способу життя. Здоров'язбережувальна компетенція

включає певний обсяг знань про здоров'я та чинники його збереження, сформоване ціннісне ставлення до здоров'я, комплекс здоров'язбережувальних життєвих навичок і здатність використовувати їх у відповідних життєвих ситуаціях. Забезпечити можливість для закріплення життєвих навичок, що сприяють фізичному, соціальному, психічному і духовному здоров'ю можливо шляхом залучення дітей до різних видів активної діяльності у цілеспрямовано створеному здоров'язбережувальному середовищі.

Ключовою фігурою у формуванні здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку безперечно є вихователь, чий рівень професійної та особистісної підготовки має забезпечувати ефективність освітніх трансформацій. Постає потреба у підготовці фахівців нового рівня, які б відповідали сучасним вимогам суспільства, були спроможними швидко адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, володіли уміннями впродовж всього життя самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Активний пошук шляхів і засобів формування, збереження і зміцнення здоров'я дітей в умовах сім'ї та закладах дошкільної освіти ведуть вітчизняні та зарубіжні учені. Серед досліджень сучасних українських учених, що присвячені проблемі зміцнення здоров'я дітей, варто виділити роботи Т. Андрющенко, Г. Беленької, О. Богініч, Е. Вільчковського, Л. Лохвицької, М. Машовець. Практична реалізація стратегічних оздоровчих завдань дошкільної освіти знайшла відображення в основних положеннях і дослідженнях О. Аксьонової, Н. Денисенко, Т. Книш, Л. Лихолід, С. Лупінович, Л. Мельник, А. Михайліченко, А. Музирів, В. Нестеренко, Л. Швецової. Зарубіжні дослідники (Л. Волошина, О. Кабачек, Е. Казін, А. Кузнецова, С. Мамулов, Д. Соколов, С. Стівенсон) також багато уваги приділяють висвітленню шляхів здоров'язбереження і здоров'яформування у дітей дошкільного віку. Водночас нами виявлені прогалини у дослідженні проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку, що засвідчує, з одного боку, актуальність теми, з іншого – необхідність її розробки.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку.

Для досягнення мети дослідження було сформульовано такі завдання: з'ясувати особливості підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку та визначити сутність феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку».

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети використані теоретичні методи дослідження, а саме аналіз, порівняння й узагальнення психолого-педа-

гогічної літератури з проблеми підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку та формування їхньої здоров'язбережувальної компетенції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення і характеристики поняття «підготовка» звернемося насамперед до словникових джерел. У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається як дія зі значенням «підготувати»; запас знань, навиків, досвід тощо, набутий у процесі навчання, практичної діяльності. У педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [7]. За визначенням О. Абдулліної, професійна підготовка майбутнього педагога – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу. Одне з найбільш повних визначень поняття професійної підготовки у своєму докторському дослідженні наводить Т. Танько: професійна підготовка – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що своєю чергою визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати [8].

Отже, під змістом підготовки розуміють систему педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійних функцій вихователя. Також під підготовкою розуміють запас знань, досвід, здобутий у процесі навчання, практичної діяльності. Сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається науковцями як багатofакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їхніми батьками, а також у розвитку успішності в діяльності [7]. Процеси реформування та модернізації, які зараз відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, об'єктивно спрямовані на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб суспільств та держави у кваліфікованих фахівцях, що передбачає відповідні зміни у професійно-педагогічній підготовці педагогів до роботи з дітьми дошкільного віку [8].

Для успішного здійснення педагогічної діяльності вихователь оволодіває знаннями з дошкільної педагогіки, дитячої психології, індивідуальних психологічних характеристик, вікової фізіології, педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей. Одночасно йому необхідно опанувати засади, які на загальнотеоретичному рівні розкривають мету, завдання, принципи, зміст виховання і навчання дітей, а також оптимальні умови, форми, методи і засоби здійснення навчально-виховного процесу, організації ігор, інтелектуальної та фізичної праці, художньої творчості, облаштування простору життєдіяльності дітей [7].

Отже, питання підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності знайшли відображення в багатьох дослідженнях. Разом з тим в руслі нашої теми вважаємо за необхідне звернутися до розгляду сутності поняття «здоров'язбережувальна компетенція дітей дошкільного віку».

Одним із шляхів оновлення змісту дошкільної освіти й узгодження його з наступними ланками освіти є орієнтація чинних програм на набуття дітьми дошкільного віку освітніх компетенцій [2].

З позиції культурно-історичної заданості основним новоутворенням дошкільного дитинства є компетенції, які охоплюють низку аспектів: інтелектуальну, соціальну, мовну, фізичну. На думку Т. Чиркової, компетентність уміщує в собі результати розвитку всіх базисних характеристик особистості, що сформувалися в діяльності дитини, – комунікативної, інтелектуальної, продуктивної та життєдіяльності в цілому [7].

Як свідчить проведений нами аналіз психолого-педагогічних досліджень, поняття «компетенція» стає дедалі вживанішим у сучасних технологіях розвитку, навчання і виховання дошкільників (А. Богуш, Н. Гавриш, В. Кузьменко, О. Кононко, К. Крутії та інші). Педагогічна теорія та практика акцентують увагу на тому, що формування в дітей компетенцій у різних життєвих сферах необхідне уже в дошкільному віці. Це закріплено у програмно-методичних документах дошкільної освіти в Україні.

Так, поняття «компетенція» визначено у Базовому компоненті дошкільної освіти (у новій редакції). Цей стандарт дошкільної освіти з урахуванням віку дітей і їхнім обмеженим досвідом оперує освітніми компетенціями, тобто суспільно визнаним рівнем знань, умінь, навичок, цінностей, ставлень у певній сфері життєдіяльності дитини. Зокрема, у Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено: «Базовий компонент дошкільної освіти нової редакції передбачає засвоєння її змісту як завершеного етапу,

розрахованого на весь період дошкільного дитинства, сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій дитини перших 6 (7) років життя» [2, с. 4].

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, тобто навчально-виховний процес спрямований на досягнення соціально закріпленого результату (заданої норми, вимог до розвиненості, навченості та вихованості дитини), що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній (знає, обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює), орієнтує освітян на *цілісний і загальний розвиток дитини*, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття у подальшому спеціальних знань та вмінь. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку дошкільника та сприяння розвитку *індивідуальності дитини*. Кожна освітня лінія Базового компонента дошкільної освіти завершується узагальненим визначенням результату освітньої роботи – сформованістю певного виду компетенцій [2, с. 5].

Компетенція дитини дошкільного віку – це сформованість інтелектуальних операцій, визначена довільна спрямованість діяльності, усвідомленість і значна мотиваційна насиченість [7]. Отже, можемо стверджувати про наявність освітньої компетенції в дитини як ідеальної, нормативної, що моделює ознаки випускника дошкільного навчального закладу. Отже, освітня компетенція – це результат особистісно зорієнтованого навчання, оскільки стосується особистості дитини і виформовується лише у процесі виконання нею певного комплексу дій [7].

Оскільки предметом нашого дослідження є формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку, вважаємо за доцільне більш докладно розглянути вказану дефініцію.

У змісті освіти освітньої лінії «Особистість дитини» базовим компонентом дошкільної освіти заявлена «здоров'язбережувальна компетенція», яка передбачає «обізнаність із будовою свого тіла, гігієнічними навичками за його доглядом; належністю до певної статі; продуктами харчування; основними показниками власного здоров'я, цінністю здоров'я для людини. Уміння виконувати основні рухи та гімнастичні вправи; застосовувати здобуті знання, вміння і навички щодо збереження здоров'я, не зашкоджуючи як власному, так і здоров'ю інших

людей. Дотримання правил безпеки життєдіяльності» [2, с. 11].

Педагог, який навчає дітей бути здоровими, має бути взірцем культури здоров'я, бути компетентним у питаннях здоров'язбереження, подавати приклад здорового способу життя. Вважаємо, що модель підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до діяльності з формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку має складатися з таких взаємопов'язаних структурних компонентів: мотиваційно-ціннісного (сформованість усвідомленої спрямованості на професійну діяльність з формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку, усвідомлення педагогом ідей здоров'язбереження); когнітивного (сукупність знань, оволодіння якими забезпечує теоретичну готовність вихователя до діяльності з формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку); процесуального (сукупність умінь, засвоєння яких є необхідним для реалізації професійної діяльності з формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку); рефлексивного (аналіз, осмислення, самоаналіз діяльності, корекція результатів власної діяльності з формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку). Ефективність педагогічної діяльності з формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку забезпечується, на нашу думку, цілеспрямованою організацією системи науково-методичної роботи з вихователями. Вона реалізується через різноманітні форми навчання дорослих: бесіди, консультації, семінари-практикуми, тренінги, майстер-класи, конференції з обміну досвідом, Інтернет-заходи, школи педагогічної майстерності тощо [1]. Наразі актуальною метою освіти є, за визначенням Н. Гавриш, «прагнення допомогти людині у процесі розвитку її особистості накопичити й активізувати свою внутрішню енергійну силу для доцільного використання її на благо себе і оточуючих, формування в педагогів нового педагогічного мислення. Не зробити за дитину, але активізувати її внутрішні резерви, створити умови для саморуку» [4, с. 7]. Першочерговим завданням підготовки педагогів є стимулювання у них позитивної мотивації, формування в кожного вихователя ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я дітей, усвідомлення пріоритетності здорового способу життя і сприйняття здоров'язбережувальної компетенції як його основи. Змотивованість педагогів проявляється через потребу в оволодінні методикою форму-

вання здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку, зацікавленість в отриманні нової інформації, бажанні реалізувати набуті знання. Вихователям доцільно усвідомити, що необхідно перебудувати власну діяльність. Оскільки, як вважає Г. Беленька, «педагоги мають запропонувати дитині спектр інформації і обсяг знань, а дитина може вибирати з нього те, що відповідає її природі, її нахилам, її інтересам, її можливостям. Як будуть засвоєні знання, залежить від педагога, його педагогічного мислення, майстерності, організованості, оптимізму та любові до дитини» [3, с. 12].

У трактуванні професійної підготовки майбутнього вихователя до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку ми виходимо з того, що це є система організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок і професійної готовності до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності у дошкільному закладі крізь призму норм валеологічної культури й здатності ефективно й творчо впроваджувати в систему дошкільної освіти дієві механізми збереження та примноження здоров'я дошкільників. Пріоритетним завданням дошкільної освітньої системи є турбота про здоров'я дітей, готовність самостійно вирішувати питання, пов'язані з підтримкою, зміцненням та збереженням здоров'я. Своєю чергою сучасна дошкільна педагогіка зумовлює педагогів формувати початкову здоров'язбережувальну компетенцію, орієнтує вихователів на пошук та використання таких форм організації життєдіяльності дітей, засобів, методів, прийомів впливу на дошкільників, які допоможуть не просто надати здоров'язбережувальну інформацію дітям, а навчити усвідомлено застосовувати її в повсякденному житті [6].

Отже, підготовку майбутнього вихователя до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку розуміємо як інтегральну характеристику майбутнього вихователя, яка дозволяє забезпечити формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку, основою якої є життєві навички, що сприяють фізичному, соціальному, психічному і духовному здоров'ю.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи результати дослідження, вважаємо доцільним зазначити, що підготовка студентів базується на основі формування у них світоглядних позицій, переконань, професійних якостей і творчих здібностей на практичній підготовці для закріплення теоретичних знань, умінь і на-

вичок. У зв'язку з цим постає необхідність удосконалення та збагачення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти, враховуючи нові реалії сьогодення, урахування процесу вивчення дитини, її розвитку, створення спеціальних умов для формування свідомого прагнення дитини до здорового способу життя, наявності сукупності знань про здоров'я та чинники його збереження, сформованість здоров'язбережувальних життєвих навичок.

Стаття не вичерпує розв'язання всіх аспектів порушеної проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку. Подальшої розробки потребує питання розкриття й обґрунтування змісту, форм і методів формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти, що і становить перспективу подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрющенко Т.К. Педагогічний супровід процесу формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку / Т.К. Андрющенко. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. 2013. Вип. 29. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_29_9.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. Спецвипуск. С. 1–29.
3. Беленька Г.В. Гуманістична педагогіка в реаліях сучасної системи освіти. Вісник Глухівського державного педагогічного ун-ту. Серія : Педагогічні науки. Вип. 16. Глухів: Вид-во ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. С. 11–12.
4. Гавриш Н. Формування основ педагогічного мислення в майбутніх вихователів дошкільних закладів. Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Вип. 16. Глухів: Вид-во ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. С. 7–10.
5. Гнізділова О.А. Формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку: навч.-метод. посіб. / О.А. Гнізділова, Н.В. Гаврилюк. Полтава: ПНПУ, 2013. 112 с.
6. Корінна Г.О. Готовність майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Том 2. 2018. № 82. С. 154–158.
7. Підлипняк І.Ю. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. Умань: ПП Жовтий О.О., 2013. Вип. 44. С. 28–34.
8. Сопівник І.В. Діагностика професійної підготовленості студентів до педагогічної діяльності / І. В. Сопівник, Т. М. Дука, І. Ю. Підлипняк Наука і освіта. 2017. № 12., С. 59–65. URL: <http://dspace.udpu.edu.ua:8181/jspui/handle/6789/8680>.